

Alegoria - este un procedeu literar prin care prin care autorul sugereaza concepte sau notiuni abstracte prin intermediul concretului, apeland la un sir de metafore, comparatii sau personificari ce compun o imagine unitara ca sens.

Ex.: "Miorita": "Iar tu de omor/ Sa nu le spui lor/ Sa le spui curat/ Ca m-am insurat/ Cu-o mandra craiasa/ A lunei mireasa/ Ca la nunta mea/ A cazut o stea;" - se sugereaza conceptul filosofic de moarte.

Aliteratia - este figura de stil care consta in repetarea unui sunet sau a unui grup de sunete, de obicei din radacina cuvintelor, cu efect eufonic imitativ (onomatopeic) si expresiv.
Ex.: "Vajaind ca vijelia si ca plesnetul de ploaie..." ("Scrisoarea III" - M.Eminescu).

Arta poetica - este conceptul care defineste ansamblul de trasaturi care definesc conceptiile despre viata si lumea unui poet, viziunile lui asupra menirii poetului si artei sale, definitorii pentru credinta lui. Conceptul se poate folosi si pentru a defini mentalitatea specifica a unei epoci.

Ex.: Octavian Goga, definit ca "poet al patimiri noastre" considera ca menirea poetului si a poeziei este de a ilustra in creatia sa "durerile poporului prin sufletul lui (...) Am vazut in scriitor un element dinamic, un rascolitor de mase, un revoltat (...) Am vazut in scriitor un semanator de credinte si un semanator de biruinte", idei care se gasesc in intreaga sa creatie lirica.

Autorul - este persoana care creaza o opera literara, artistica, stiintifica sau publicistica, in care acesta isi exprima sentimente, stari, idei, conceptii personale asupra unor probleme sau aspecte ilustrate in relatia directa cu domeniul caruia-i apartine respectiva creatie. Autorul unei opere literare se numeste scriitor, acest fapt insemnand ca el este acela care "a scris" si semneaza respectiva creatie. Exista, in cazul literaturii populare, si conceptul de "autor anonim", acesta neputand fi identificat, asadar fara nume, creatia nu e scrisa, ea circuland pe cale orala.
Ex.: autori de opere literare (Mihai Eminescu, Liviu Rebreanu etc.) si autorul anonim al baladei populare "Miorita".

B*

Balada - este poezia epica de mare intindere, uneori cu un pronuntat caracter liric, in care se relateaza o actiune eroica, o legenda, un fapt istoric, o profunda idee filozofica, se evoca o

puternica personalitate istorica sau legendara. Ex.: "Toma Alimos", "Miorita" - balade populare; "Mistretul cu colti de argint" de Stefan Augustin Doinas - balada culta.

C*

Caracterizarea personajelor - inseamna totalitatea modalitatilor prin care autorul isi construiește eroii ce participa la întreaga acțiune a operei literare:

- *-caracterizare directa - descrierea personajului de catre autor;*
- *- autocaracterizare - personajul se dezvaluie prin propriile ganduri, sentimente si stari sufletești;*
- *- caracterizare indirecta - personajul se caracterizeaza prin modul de a vorbi, gesturi, comportament, imbracaminte, infatisare;*
- *- caracterizare de catre celelalte personaje, care-si exprima opiniile, parerile, gandurile despre personajul aflat in atentia autorului. Dupa importanta pe care o au in opera, sunt: personaje principale, secundare ori centrale; dupa valorile etice sunt personaje pozitive sau negative, iar dupa accentul ideatic al autorului ele pot fi individuale sau colective. Dupa trasaturile de caracter predominante, personajele literare pot fi: clasice, realiste, legendare, fantastice, alegorice, istorice, etc.*

Catharsis - este o notiune din estetica lui Aristotel care exprima functia purificatoare a artei asupra pasiunilor omenesti, idee preluata si sustinuta si de Titu Maiorescu. Ex.: Titu Maiorescu foloseste preceptul ca arta este moralizatoare pentru a apara scrierile lui Ion Luca Caragiale de reactiile ostile ale societati, in studiul "Comediile d-lui Caragiale".

Clasicismul - este un curent cultural care a impus creatorilor trasaturi ferme si precise, promovand interesul pentru natura umana (caractere), imprimand ordine, armonie, echilibru si rigoare:

- regula celor trei unitati (de loc, de timp, de actiune) si puritatea genurilor literare;*
- cultul pentru adevar si natural;*

-cultul pentru virtuti morale si de constiinta, de unde rezulta caracterul moralizator al operei literare;

-trasaturi puternice de caracer:vitejia,demnitatea,generozitatea,avaritia, lasitatea, demagogia etc.;

-stilul sobru, grav;

Ex.: Ioan Slavici este un scriitor moralizator (vezi "Moara cu noroc").

Comedia - este specia genului dramatic, in proza sau in versuri, care satirizeaza intamplari, aspecte sociale, moravuri cu ajutorul personajelor ridicole, starnind rasul, cu scopul de a indrepta acele stari umane si sociale, asadar avand rol moralizator. Ca modalitati de realizare, comedia apeleaza la diferite mijloace: comicul de situatie, de caracter, de limbaj, de moravuri, de intentie, de nume, etc.

Ex.: Comedia "O scrisoare pierduta" de Ion Luca Caragiale.

Comparatia - este o figura de stil care consta in alaturarea a doi termeni cu scopul de a li de evidentia in mod surprinzator si original trasaturile, cu o forta de sugestie ce sensibilizeaza si emotioneaza cititorul. De regula, comparatia are cuvinte specifice care leaga cei doi termeni: ca, precum, pareca, ca si, asemenea.

Ex.: "Trecut-au anii ca nori lungi pe sesuri..."; "Precum Atlas in vechime sprijinea cerul pe umeri/ Asa el sprijinea lumea si vecia intr-un numar"(M.Eminescu).

Compozitia operei literare - este alcatuita din totalitatea modalitatilor de expunere, a curentelor si ideilor literare si a procedeelor stilistice care se imbina armonios si artistic intr-o opera literara, conferindu-i acesteia originalitate si valoare.

Ex.: "Ciocoi vechi si noi" de N. Filimon imbina realismul cu clasicismul si romantismul, arhaismele cu neologismele si cuvintele grecesti, naratiunea cu descrierea si dialogul.

Conflictul - face parte din subiectul unei opere literare si este ilustrat de o neintelegere, un diferend, o ciocnire intre interesele sau sentimentele personajelor, care determina desfasurarea

actiunii. De obicei, conflictul apare in cadrul intrigii, ca moment al subiectului.
Ex: "Apus de soare" - Barbu Stefanescu Delavrancea - conflict exterior intre Stefan cel Mare si boieri si conflict interior (psihologic) intre conditia de om si aceea de domn care alcatuiesc personalitatea lui Stefan cel Mare.

Corespondenta - element al esteticii simboliste (vezi curentul literar simbolism).

Curentul literar - miscarea de idei si principii artistice care reuneste scriitorii ce adera la aceleasi conceptii literare fata de care se simt atrasi spiritual, inscriindu-se astfel in maniera literara respectiva. De obicei, ideile estetice si literare ale unei astfel de grupari se fac publice printr-un manifest sau program literar.

EX: "Introductie..." programul manifest al "Daciei literare".

D*

*Descrierea - este un procedeu literar (mod de expunere) ce consta in zugravirea unor trasaturi ale obiectelor fenomenelor sau personajelor dintr-o opera literara.
Ex: " Pasteluri " de Vasile Alecsandri; Descrierea casei, a interioarelor si a personajelor din "Enigma Otiliei" de George Calinescu.*

*Deznodamantul - este ultimul dintre momentele subiectului unei opere epice si urmareste rezolvarea conflictului si destinele persnajelor acelui subiect literar.
Ex.: drama "Razvan si vidra" de Bogdan Petricescu Hasdeu.*

Dialogul - este un procedeu literar, o modalitate de expunere, care presupune alternanta de replici intre doua sau mai multe personaje, pentru a evidentia gandurile si sentimentele personajelor, contribuind astfel la crearea ritmului si dramatismului actiunii. Dialogul este caracteristic genurilor epic si dramatic; o modalitate aparte este dialogul interior prin care autorul sondeaza starile sufletesti sau de constiinta ale personajelor.

Ex.: Apostol Bologa, personajul principal din romanul "Padurea spanzuratilor" De Liviu Rebreanu.

Drama - este o specie a genului dramatic, caracterizata prin ilustrarea vietii reale intr-un conflict complex si puternic al personajelor, cu intamplari si situati tragice, in care eroii au destin nefericit. Drama are o mare varietate tematica.

Ex.: "Razvan si Vidra" de Bogdan Petriceicu Hasdeu - drama istorica; "Mesterul Manole" de Lucian Blaga - drama de idei.

E*

Elegia - este o specie a genului liric in care poetul isi exprima in mod direct sentimentele de tristete metafizica, de nostalgie, intr-o gama ascendenta mergand de la melancolie la nefericire.

Ex.: "Trecut-au anii..." de Mihai Eminescu; "11Elegii" de Nichita Stanescu.

Enumeratia - este figura de stil care accentueaza si amplifica ideea literara printr-o insiruire de termeni cu acelasi sens sau cu sensuri apropiate in contextul operei.

Ex.: "Eram asa de obosit/ De prima veri,/ de trandafiri,/ de tinerete/ si de ras..."(Lucian Blaga - "Leaganul").

Epilogul - este partea finala a unei opere literare, constituind un fel de concluzie sau rezumat al operei, cu o expunere succinta a personajelor sau a actiunii, de acolo de unde le-a lasat subiectul respectivei operei.

Ex.: "Ciocoi vechi si noi" de Nicolae Filimon.

Episod narativ - actiune secundara, in ansamblul unei opere epice, un singur moment, o singura situatie desprinsa din naratiunea respectiva.

Ex.: Episodul scaldatului lui Nica din "Amintiri din copilarie" de Ion Creanga sau capitolului "Nunta" din romanul "Ion" de Liviu Rebreanu.

Epitetul - exprima un calificativ, o insusire sau o caracteristica a unui substantiv sau verb pentru a infatisa imaginea lui asa cum se reflecta in simtirea si fantezia autorului:

-epitet simplu (ornant): "Cu trupu-nalt, cu parul cret" (G. Cosbuc);
-epitet dublu, triplu: "Luna pe cer trece-asa sfanta si clara" (M.Eminescu);
-epitet metaforic: "Si te-ai dus dulce minune" (M.Eminescu).

*Epeea - este un poem epic de mare intindere, in versuri, in care se povestesc fapte eroice, istorice sau legendare, cu un mare numar de personaje cu virtuti deosebite.
Ex.: "Tiganiada" de Ion Budai-Deleanu; "Iliada" de Homer.*

*Eseul - este un studiu sau o creatie artistica sau filozofica, in care autorul trateaza, in chip original probleme literare, filozofice, fara intentia de a le epuiza.
Ex.: volumul de eseuri "Pietre pentru templul meu" de Lucian Blaga.*

Expozitiunea - este primul moment al subiectului unei opere literare, in care autorul prezinta cadrul si timpul in care se petrece actiunea, personajele care participa sau evenimentele anterioare desfasurari actiunii.

Ex.: Revenirea lui Alexandru Lapusneanu in Moldova pentru a doua domnie, dupa ce fusese inlaturat de la tron din cauza tradarii unor boieri, care acum vor sa il convinga sa renunte, deoarece "norodul nici nu te vrea, nici nu te iubeste". (Constache Negruzzi).

F*

*Fantasticul - este o categorie estetica, in care realul se imbina cu supranaturalul, irealul si miraculosul atat in succesiunea momentelor actiunii, cat si in construirea personajelor plasmuite cu fantezie si exagerare a trasaturilor, capatand astfel trasaturi neobisnuite.
Ex.: Mircea Eliade (fantasticul = real + ireal); Vasile Voiculescu (fantasticul = real + fabulos).*

Folclorul literar sau literatura populara - este totalitatea manifestarilor si creatiilor culturale ale unui popor care definesc specificul spiritual si psihologic al acelei natiuni, individualizand-o intre celelalte popoare ale lumii. Folclorul literar (literatura populara) se distinge prin urmatoarele trasaturi ce se interconditioneaza si se determina reciproc: caracter oral, traditional, colectiv, anonim, si sincretic.

G*

Genul epic - are ca principala modalitate de expunere naratunea, in care prezenta autorului este inlocuita de personajele ce participa la actiunea desfasurata, la timpul trecut si la persoana a III-a. De aceea, modalitatea principala de expunere a ideilor autorului este exprimarea indirecta. Ex.: "Ion" de Liviu Rebreanu.

Genul liric - este subiectiv, autorul exprimandu-si direct ideile, sentimentele, starile sufletesti intr-un limbaj artistic (metafore, simboluri etc.) si folosind, de regula, persoana I. Ex.: "Eu nu strivesc corola de minuni a lumii" De Lucian Blaga.

Genul literar - este o categorie fundamentala a teoriei literare, care reuneste opere literare asemanatoare prin structura continutului, procedee estetice comune, modalitati compositionale de exprimare a sentimentelor, starilor sufletesti sau de construire a actiunilor si a procedeeelor artistice. Genurile literare sunt: genul epic, genul liric si genul dramatic.

Glosa - Este poezia cu forma fixa, in care fiecare vers din prima strofa, numita strofa-nucleu, este comentat succesiv in cate o strofa urmatoare, ultima strofa reproducand in ordine inversa versurile primei strofe. Ca specie literara, "glosa" este de origine spaniola, poezia datand din secolul al XIV-lea, fiind o creatie a poetilor curteni.

Ex.: poezia "Glossa" de Mihai Eminescu.

Grotescul - este o categorie a esteticii prin care realitatea este reflectata in forme fantastice, bizare, caricaturale, uneori monstroase, uneri disproportionatate voit.

Ex.: personajul Agamemnon Dandanache din comedia "O scrisoare pierduta" de Ion Luca Caragiale.

H*

Hiperbola - este figura de stil prin care se exagereaza marindu-se sau micșorandu-se trasaturile unei fiinte, ale unui lucru, fenomen sau eveniment peste limitele lor firesti, pentru a-l impresiona pe cititor.

Ex.: "In parul ei de aur, rubine-nlacarate/ Si-n ochii ei s-aduna lumina sfintei mari" (M.Eminescu); "Salutam smerit si cu inima gamalie" (L.Blaga).

I*

Iluminismul - este miscarea culturala si ideologica (filosofica, estetica, stiintifica si literara), cunoscuta si sub numele de "Epoca Luminilor", care promoveaza ratiunea, caracterul laic si anticlerical, emanciparea maselor populare prin cultura si combate dogmele si fanatismul. Reprezentanti: Gh. Sincai, Samuil Micu, Petru Maior, Ion Budai-Deleanu ("Scoala Ardeleana").

Imaginea artistica - este un produs al imaginatiei artistului prin care acesta ilustreaza viata intr-un limbaj estetic abstract, putand astfel crea - in planul fanteziei - lumea din nou, cu mijloacele specifice fiecarei arte: culoarea(pictura), sunetul (muzica), cuvantul (literatura). Prin imagini artistice creatorul provoaca stari sufletesti, emotie artistica si profunzime ideatica, transmitand un mesaj artistic celor carora li se adreseaza.

Ex.: In "Pasteluri", Vasile Alecsandri apeleaza la imagini auditive ("In paduri trosnesc stejarii") si imagini vizuale ("Iar zapada cristalina pe campii stralucitoare") imbinat artistic, pentru a crea un tablou impresionant al unei nopti de iarna ("Miezul iernei").

Interogatia retorica - este figura de stil constand in adresarea unei intrebari (sau a unei serii de intrebari) la care nu se asteapta raspuns, cu scopul de a transmite indirect cititorului opinia scriitorului.

Ex.: "Fu prapastie? Genune? Fu noian intins de apa?..."(Scrisoarea I - M.Eminescu).

Intriga - este al doilea moment al subiectului unei opere epice, care marcheaza aparitia sau amplificarea conflictului, precum si innodarea firelor epice, cuprinzand si premisele deznodamantului.

Ex.: "Alexandru Lapusneanul" de Costache Negruzzi.

Inversiunea - este figura de stil prin care se schimba topica obisnuita a cuvintelor, in scopul de a evidentia o idee, o trasatura, o insusire, un obiect etc.

Ex.: "Si din a chaosului vai" - geneza Universului din haos (M. Eminescu).

Invocatia (retorica) - este figura de stil care exprima o adresare, o chemare pe care poetul o face catre un personaj absent sau imaginar (invocarea muzei, a lui Dumnezeu etc), pentru o rugaminte sau un ajutor.

Ex.: "In veci spre cei ramasi in urma/ Tu, Doamne, vazul meu indreapta" ("Rugaciune"-de O.Goga).

M*

Meditatia - este o specie a lirici filozofice in care poetul exprima profunde idei filozofice privitoare la legile tainice ce guverneaza universul, generand in sufletul poetului melancolie, tristete, nelinisti spirituale, pana la nefericire, asadar o puternica participare afectiva.

Ex.: "La steaua" de Mihai Eminescu; "De ce-as fi trist..." de Tudor Arghezi.

Metafora - este figura de stil care transfera sensul propriu al unui cuvint in sens figurat, asemanator obiectului respectiv, realizata ca o comparatie subinteleasa, dar careia ii lipsesc termenii specifici (ca, precum), de aceea se mai defineste ca o comparatie prescurtata.

Ex.: "Luna tu, stapana a marii, pe a lumii bolta luneci" (M.Eminescu); Blaga numeste doua tipuri de metafore: metafora plasticizanta (Un zbor de lastun / Iscaleste peisajul") si metafora revelatorie ("Eu nu stivesc corola de minuni a lumii ").

Modernismul - este un curent literar initiat la noi in 1919 de Eugen Lovinescu, a carui doctrina porneste de la ideea ca exista "un spirit al veacului" care impune procesul de sincronizare a literaturii romane cu literatura europeana, cunoscut ca si "principiul sincronismului." Ideea de la care porneste E. Lovinescu este aceea ca civilizatiile mai putin dezvoltate sufera influenta binefacatoare a celor avansate, mai intai prin imitatie civilizatiei superioare (Teoria "imitatiei" emisa de francezul Gabriel Tarde), iar dupa implantare, prin stimularea crearii unui fond literar propriu. De aceea, teoria formelor fara fond sustinuta de Titu Maiorescu este acceptata si de

Lovinescu, dar acesta considera ca formele pot sa creeze uneori si fondul. In vederea modernizarii (innoirii) literaturii romane, E. Lovinescu traseaza cateva directii noi pe care sa se inscrie operele literare: evolutia prozei de la liric la epic si a poeziei de la epic la liric, tematica operelor literare sa fie inspirata din viata citadina si nu cea rurala, crearea romanului obiectiv si a romanului de analiza psihologica, intelectualizarea prozei si a poeziei (ilustrarea in operele literare a unor idei filosofice profunde), crearea intelectualului ca personaj al operei literare. EX: Liviu Rebreanu este creatorul romanului romanesc modern prin "Ion" (roman obiectiv) si "Padurea spanzuratilor" (roman de analiza psihologica).

N*

Naratorul - povesteste o intamplare la care a fost el insusi martor sau participant, creand astfel intre el si cititor o relatie directa si mai stransa decat in cazul altor autori. Trasaturile specifice ale povestirii sunt: oralitatea stilului si crearea unei atmosfere de destindere si atentie, mentionand emotia si suspansul.

Ex.: Ion Creanga este narator in opera "Amintiri din Copilarie".

Naratiunea - este un procedeu literar propriu genului epic, in versuri (fabula, balada, legenda, epeea, poemul) sau in proza (schita, nuvela, romanul, basmul), ilustrand o actiune in desfasurare la care participa personaje literare. In general, naratiunea este structurata pe momentele subiectului: expozitiunea, intriga, desfasurarea actiunii, punctul culminant si deznodamantul.

Ex.: Balada populara "Miorita", nuvela istorica "Alexandru Lapusneanul" de Costache Negruzzi, basmul "Povestea lui Harap-Alb" de Ion Creanga.

Nuvela - este o specie a genului epic, in proza, cu un singur fir epic, cu un conflict concentrat si intriga riguros construita, cu personaje putine, punand accentul pe un personaj principal, iar intamplarile si faptele sunt, de regula, verosimile. Ca intindere, nuvela se situeaza intre schita si roman.

Ex.: "Moara cu noroc" de Ioan Slavici.

O*

Oda - este specifica genului liric in care se elogiaza, se preamaresc fapte eroice, trasaturi deosebite ale unor personalitati, avand un caracter solemn, prin care poetul isi exprima sentimentele de admiratie fata de patrie, fata de limba materna, fata de o idee, fata de natura sau arta etc. Oda a aparut in Grecia antica.

Ex.: "Oda ostasilor romani" de Vasile Alexandri, "Oda simplissimei flori" de Lucian Blaga.

Oximoron - este o figura de stil care consta in asocierea ingenioasa si surprinzatoare, in aceeasi sintagma a doua cuvinte care exprima notiuni contradictorii.

Ex.: "Suferinta, tu, dureros de dulce" ("Oda (in metru antic)-de M. Eminescu).

P*

Parnasianismul - este curentul literar aparut ca reactie impotriva romantismului (in Franta-1850) si promoveaza o constructie savanta impersonala ,obiectiva a ideilor literare, prin imagism rafinat si forma superioara, in care poetul nu-si implica sentimentele,trairile,creand o poezie picturala, rece. Noutatea consta in sonoritatile surprinzatoare ale cuvintelor, bogatia si ineditul

rimelor.

EX: Ion Barbu -etapa parnasiana.

Personificarea - este figura de stil prin care se atribuie necuvantatoarelor, lucrurilor, elementelor naturii, unor concepte abstracte, insusiri sau manifestari proprii omului.

Ex.: "...buciumul suna cu jale/ Apele plang" ("Sara pe deal" - de Mihai Eminescu).

Poemul eroic - este o specie a genului epic, de proportii mai mari decat balada, dar mai mici decat epopeea. Poemul eroic evoca fapte istorice sau legendare din trecutul unui popor, punand accent pe figura eroului exceptional, care se detaseaza dintre alte personaje cu insusiri deosebite, pe care acesta le domina.

Ex.: Poemul "Dumbrava Rosie" de Vasile Alecsandri, subintitulat de poet "Poem istoric - 1497", care se refera la personalitatea exceptionala, legendara a lui Stefan cel Mare si la victoria pe care acesta a reputat-o in lupta impotriva lesilor.

Poporanismul - este un curent literar aparut in Romania la sfarsitul sec. al-XIX-lea si inceputul sec. al-XX-lea, ale carui idei sustineau inspirarea operelor literare din viata poporului, avand ca scop dezvoltarea si progresul existentei taranesti, atat din punct de vedere material cat si cultural. Revista care promoveaza poporanismul este "Viata Romaneasca" (1 martie 1906-la Iasi), sub conducerea lui Garabet Ibraileanu, care cerea scriitorilor simpatie pentru clasa taraneasca.

EX: creatia lirica a lui Octavian Goga.

Povestirea - este specia genului epic, in proza, in care se relateaza fapte din punctul de vedere al unui narator, care este martor sau participant la evenimentul povestit. Povestirea este de mica intindere, relateaza un singur fapt, are personaje putine, iar interesul cititorului se concentreaza asupra situatiei narate.

Ex.: volumul de povestiri "Hanu Ancutei" de Mihail Sadoveanu.

Prologul - este partea introductiva dintr-o opera literara care prezinta evenimentele premergatoare actiunii sau elemente care se refera la un personaj important, pentru a inlesni intelegerea textului literar si structura personajului respectiv.

Ex.: In romanul "Ciocoi vechi si noi" de Nicolae Filimon, autorul alcatuieste portretul ciocoiului: "Ciocoiul este todeauna si in orice tara un om venal, ipocrit, las, orgolios, lacom, brutal pana la barbarie si dotat cu o ambitiuine nemarginita care eclata ca o bomba pe data ce si-a atins tinta aspiratiunilor", referindu-se la Dinu Paturica, personajul principal al romanului.

R*

Realismul - este curentul cultural care impune gandirea veridica a realitatii cu obiectivitate, fara implicarea afectiva a scriitorului in redarea intamplarilor sau conturarea personajelor. Ilustreaza intamplari si personaje tipice, reale, creand astfel tipologii de caracter:

arivistul, demagogul, avarul, intelectualul etc., intr-un stil impersonal, rece, obiectiv.
EX: Ion Luca Caragiale, Liviu Rebreanu.

Refrenul - este cuvânt, un vers sau o strofa care se repeta într-o poezie pentru a accentua o anumită idee poetică sau pentru a produce un anumit efect artistic.
Ex.: "Copacii albi, copacii negrii/ Stau goi în parcul solitar/ Decor de doliu funerar/ Copacii albi, copacii negrii" (George Bacovia) sugerează, prin cromatică, starea de dezvoltare a poetului.

Romantismul - este mișcarea artistică ce introduce noi categorii estetice (uratul, grotescul, macabru, fantasticul) și noi specii literare (drama romantică, meditația, poemul filosofic, nuvela istorică).

Trasaturi: exprimarea exagerată a unor idei sau sentimente puternice, personaje excepționale puse să acționeze în situații excepționale, cultivarea specificului național prin inspirația din istorie, folclor, frumusețile naturii. Modalitatea stilistică specifică este antiteza.
Motive și teme romantice: luna, noaptea, izvorul, lacul, ruinele, fantomele, visul, codrul, cosmosul etc.

EX: opera lui Mihai Eminescu (ultimul mare romantic european), "Umbra lui Mircea la Cozia" de Grigore Alexandrescu.

Romanul - este specia genului epic, în proză, de mare întindere, cu o acțiune complexă ce se poate desfășura pe mai multe planuri, cu personaje numeroase a căror personalitate este bine individualizată și al căror destin este determinat de trasaturile de caracter și întâmplările ce constituie subiectul operei.

Ex.: Romanul "Morometii" de Marin Preda.

Rondelul - este poezia cu formă fixă, având numai două rime și un refren (de unul, două până la opt versuri) și care este reluat, parțial sau integral, la mijlocul și la sfârșitul ei. Rondelul a apărut în Franța medievală și numea la origine un cântec și un dans.
Ex.: "Rondelul rozelor de august" de Alexandru Macedonski.

S*

Samanatorismul - este un curent literar ce-si are programul publicat in revista "Samanatorul", aparuta la Bucuresti intre anii 1901-1910, condusa initial de Alexandru Vlahuta si George Cosbuc, apoi de Nicolae Iorga. Ideile promovate in samanatorism exprima: paseismul (intoarcere spre trecut), idilismul (infrumusetarea fortata) a satului romanesc, sentimentul dezradacinarii de sat, predilectia spre scene violente, cu personaje dominate de instincte, asadar un interes exagerat pentru viata taranimii, pentru creatia populara, pentru trecutul glorios al neamului.

EX: volumul "Balade si idile" de George Cosbuc.

Satira* - este specia genului liric, care utilizeaza ca mijloc de expresie ironia, virulenta, in scopul de a indrepta moravuri, aspecte negative din viata unui individ sau a unei societati.

Ex.: "Satira Duhului meu" de Grigore Alexandrescu.

Satira** - este o categorie estetica din sfera comicalului, care ridiculizeaza in mod violent si caricatural aspecte negative din viata unui individ sau a unei colectivitati.

Ex.: mijloacele de expresie in comedia "O scrisoare pierduta" de Ion Luca Caragiale.

Schita - este o specie a genului epic, de dimensiuni reduse, cu actiune lineara si redusa la un singur episod caracteristic din viata unuia sau a catorva personaje, relatat intr-un stil concis.

Ex.: volumul "Momente si schite" de Ion Luca Caragiale.

Simbolismul - este un curent literar-artistic aparut la sfarsitul sec. al-XIX-lea si are meritul de a fi redat poeziei sensibilitatea, apeland la simbol, aluzie, sugestie. Trasaturile simbolismului: raportul dintre simbol (symbol=semn, cuvnt) si eul poetic nu este exprimat, ci sugerat: poezia simbolista exprima numai atitudini poetice sau stari sufletesti; principala modalitate de realizare a poeziei este corespondenta dintre cuvnt si elementul din natura ale carui caracteristici sugereaza starile poetice; muzicalitatea versurilor, cromatica si olfactivul antreneaza toate simturile omului; promoveaza ca noutate prozodica, versul liber.

EX: Poezia "Plumb" de G.Bacovia.

Sincronismul - este un principiu cultural, constituind punctul de plecare al curentului literar numit modernism, exprimand ideea sincronizarii literaturii romane cu literatura europeana sau altfel spus, europenizarea literaturii romane (vezi modernismul).

Sonetul - este poezia fixa si este alcatuit din 14 versuri, grupate in doua catrene si doua terte, ultimul vers fiind o concluzie a intregului continut al poeziei. El isi are originea in literatura italiana a secolui al XIV-lea, fiind specific poetilor Dante si Petrarca. Sonetul lui Shakespeare este alcatuit din trei caractere si doua versuri finale, drept concluzie. Ex.: "Cand insusi glasul" de Mihai Eminescu.

Specia literara - este o subdiviziune a genului literar, definita prin anumite particularitati fie tematice, fie structurale, fie stilistice, incadrandu-se astfel modalitatilor de expunere unui anumit gen literar. Speciile literare sunt in proza sau versuri.

Sublimul - este o categorie estetica ce se refera la puternice sentimente de admiratie sau veneratie provocate de maretia faptelor exceptionale ale eroilor, de natura maiestuoasa, starnind tensiuni sufletesti puternice, grandioase. Sublimul este gradul superlativ al conceptului estetic de frumos.

Ex.: Poemul "Luceafarul" de Mihai Eminescu.

T*

Traditionalismul - este tendinta de supraevaluare a elementelor de traditie ale unui popor, de ilustrare in operele literare ale miturilor, motivelor, credintelor, elementelor de limbaj ale poporului. Traditionalismul nu este un curent literar care s-a constituit si manifestat intr-o anumita perioada istorica, cu directii trasate de un initiator, ci este mai mult o ilustrare a spiritului conservator al unui autor.

EX: majoritatea scriitorilor romani manifesta elemente traditionaliste in operele lor.

Tragedia - este o specie a genului dramatic, in proza sau in versuri, reprezentand personaje puternice angajate in lupta cu destinul potrivit, cu ordinea existenta a lumii ori cu propriile lor sentimente, acest conflict solutionandu-se cu moartea eroului.

Ex.: "Antigona" de Sofocle.

Tragicul - este o categorie a esteticii si exprima un conflict intre personaje, al carui deznodamant ilustreaza infrangerea sau moartea eroului, pierderea unor valori umane, starnind cititorului sentimente patetice, de marete si demnitate umana. Tragicul este o categorie estetica proprie tragediei sau dramei.

Ex.: "Antigona" de Sofocle; "Razvan si Vidra" de Bogdan Petriceicu Hasdeu.

U*

Umanismul - este o miscare culturala, cunoscuta si sub numele de Renastere, care promoveza dezvoltarea armonioasa a spiritului uman prin eliberarea lui de orice constrangeri, avand urmatoarele trasaturi: ratiunea sa domine fiinta umana, increderea in libertatea si demnitatea omului si preocuparea pentru o dezvoltare multilaterala, armonia dintre om si natura, precum si respectul si intoarcerea spre valorile spirituale ale antichitatii. Altfel spus, umanismul impune intreaga capacitate de simtire si gandire a omului ca principal element in progresul culturii universale.

EX: Grigore Ureche, Miron Costin, Dimitrie Cantemir, iar ca personalitati ale Renasterii - Stefan cel Mare.

V*

Verosimilul - este o categorie a esteticii si exprima un adevar posibil, o situatie sau un personaj ce pot fi plauzabile, demne de crezare in cea ce priveste ancorarea sau inspirarea lor din realitate. Este un concept ce sta la baza majoritatii operelor literare care se inscriu in curentul literar numit realism.

*Viziunea artistica - este modalitatea de conceptie, imaginea, perceptia, pe care autorul le are asupra lumii, vietii, universului si pe care o ilustreaza artistic in opera literara.
Ex.: "Miezul iernei" de Vasile Alecsandri.*

AUTOR: CHIRITA VLAD

CLS.: XI-D

INTOCMIT LA DATA DE Friday, March 21, 2003

BIBLIOGRAFIE: "LIMBA SI LITERATURA ROMANA PENTRU ELEVII DE LICEU"

Prof. Mariana Badea